

למה קולה פושרת לא טעימה?

פיני שרגיל בן סירה

פיני שרגיל היקר

ממפטורה משפיעה על הטעם. דברים חמים מעלים אדים שמפיצים את הטעם כפה ובאף. דברים צוננים מקררים את בלוטות הטעם ומשיגים את תגובתן. קירור הלשון יכול אפילו לגרום להופעת טעמים מלאכותיים. אך כל הטעמים הללו בטלים בשישים. הדבר העיקרי שקובע מה טעים לנו הוא ההרגל, ואתה רגיל לקולה קרה.

האמת היא שגם קולה קרה לא כל כך טעימה. המח שלך פשוט מקשר אותה לזיכרונות ילדות טובים ולהר הסוכר הקטן שבכנס לך לוגי. היחס של לוגמי הקולה אל המשקה הזה אינו יחס של התמכרות, אלא יחס של אילוף.

האמת המרה היא שאפילו כשהיא קרה, קולה לא כל כך טעימה. המח שלך פשוט מקשר את טעמה עם דברים טובים כמו ללכת עם הזורים למסעדה, לשבת על הברזלים עם הברים, ובעיקר עם הר של סוכר שבכנס למערכת. כמו כלב שמקשר כרכור על רגליים אחוריות עם חתיכת הבשר שניתנת לו כפרס. היחס של ציבור לוגמי הקולה אל המשקה הנפסד הזה אינו יחס של התמכרות, כפי שנהוג לטעות, אלא יחס של אילוף. קולה היתה להיט הרבה לפני המקרר הביי תי, ואם אתה מוכן לעשות קורבן קטן למען המדע אתה יכול לנסות בעצמך. מהיום, רק קולה פושרת. אני גותן לך חורשים לפני שאתה מפסיק להיגעל ומתחיל להקים סטארטאפ של רשת למשקאות פושרים.

מה ההבדל בין אירוניה, סרקזם וציניות?

השאלה הזאת הופיעה בתגובות לטור קודם, וכיוון שהבלבל בין שלושת המושגים אכן רב, כדאי לעשות קצת סדר. אירוניה היא דרך להגיד דבר אחר בזמן שמבחינה טכנית אתה אומר דבר אחר לג' מרי. כשאתה אומר למישהו שהוא "נורא בוגר" כדי להבהיר שאתה חושב שהוא אינפנטיל אתה משתמש באירוניה. שים לב, זו אירוניה רק בתנאי שמי שמקשיב לך מבין אותה ככוון. אחרת זה סתם שקר. סרקזם זה עוקצנות, אמירת משהו שגון בכונה לעלוב בנן שיתך. אפשר לעשות את זה בכל מיני צורות, ואת הנפוצות היא אירוניה. או אם אתה אומר למישהו שהוא "נורא בוגר" ואתה יודע שזה יעליב אותך, אתה גם אירוני וגם סרקסטי. וכנראה גם ציניות, לעומת זאת, היא סוג של פסי

שאלות לבלדד השוחי: askbildad@callist.co.il

מה ויקיפדיה עשתה לכלכלה?

אחרי ההנאה משגשוגה מגיעה מסקנה מרעישה

בהרצאות שאני משמיע בחור דשים האחרונים אני נוהג לשאול את הנוכחים כמה מהם עיינו בתנ"ך בשבוע האחרון, וכמה בויקיפדיה. לאחר כמה ניסיונות, אני כבר לא מפתע מן התוצאה. יותר ממחצית האנשים בקהל משתמשים בויקיפדיה מדי שבוע. בתנ"ך אחרים. אך קרה הרבה, שאתר אחד הפך לפופולרי יותר מספר הספרים בתוך פחות מעשור?

הצלחת ויקיפדיה כה מרעישה כיוון שאלה שחזו שהיא תיכשל נשענו הבסיסיות ביותר על הכלכלה המודרנית. הצלחתה של ויקיפדיה דורשת הכרה בטעותן של ההנחות

מילים רבות נשפכו על הפופר לריות של פייסבוק. גם ההצלחה האיררה של אתרי גוגל, ממנוע החיפוש ועד יוטיוב, מרשימה. אבל העובדה שויקיפדיה טיפסה למעמד של אחד מחמשת האתרים המי בוקשים ביותר באינטרנט היא המדהימה מכולם. יצירה, כמעט יש מאין, של אנציקלופדיה חלופית למקורות המידע המסורתיים והמסמכותיים, בתוך תקופה קצרה וכמעט ללא מימון, היא פלא עולם ממש. אם ננסמכים על העקרונות המוכרים של האדם הרציונלי, ויקיפדיה היא התגלמות הבלתי אפשרי. לא היה לה מראש שום סיכוי להיווצר, בטח שלא לשרוד עד היום. ולא רק שנוצרה – היא רק ממשיכה להתחזק. כנס ויקימאניה העולמי הוא המקום

שבו נפגשים, כבר שבע שנים, מתגוררים, חובבים וחוקרים של התופעה הויקיפדית. השנה התקיים הכנס העולמי הזה בחיפה. אחד מארחי הכבוד של הכנס היה פרופ' יוחאי בנקלר מאוניברסיטת הרווארד, מומחה לחוק, משפט וחברה בעידן הדיגיטלי. הרצאת הפתיחה המרכזית שנשא נדרשה לחידת קיומה של ויקיפדיה ולסיבות בין הצלחתה לבין תפיסות היסוד של התנהגות האדם.

בפרפרזה על גליליאו, הסביר בנקלר, לר, "ויקיפדיה היא בלתי אפשרית, ואף על פי כן נוצר תנוע". הגיע העת, הוא אומר, להודות שהיא אינה פלא, ולא היוצא מן הכלל. פשוט טעינו בהנחות האנשים בקהל כל הדרך. עלינו למחוק את כל האקסיומות שהובילו אותנו לחשוב שויקיפדיה אינה אפשרית. לרוע המזל, האקסיומות האלה הן הבסיס של החשיבה הכלכלית של הדרווח האחרונים – הטיעון ששאיתנו היחידה של הפרט היא למקסם את תועלתו האישית.

בתחומי חשיבה שונים חורנו ועשינו את הטעות הזאת. ועכשיו, אומר בנקלר, הגיעה השעה לשינוי מהותי באופני החשיבה בדיסציפלינות רבות. ללא שינוי פרדיגמטי בתחום אחר תחום, המציאות, כמו במקרה ויקיפדיה, תשוב ותיראה לנו כפלא במקום הדבר ההגיוני היחיד.

הביולוגיה, ובראשה גדולי הוגיה כמו ריצ'רד דוקינס, טעתה לה שוב ססוד החיים הוא האגואיזם. תורת ערכניות יותר מצליחות למצוא דווקא ביסוס ביולוגי לאלטרואיזם. במקום להימשיך בחיפוש אחר הגן האנוכי, ניטיב

לעשות אם נחפש את הגן האלטרואיסטי. הכלכלה הקלאסית טעתה לחשוב שהי הנעלמה מייצרת תוצאות אופטימליות אם כל אחד רואג אך ורק לאינטרסים הפרטיים שלו. חקר הביצועים הקלאסי, למשל זה שבעבודותיו של קנת' ארו, ניבא במשך שנים שהתנהגויות רצויות כמו תרומת דם יושגו רק אם נתגמל אני שים באופן חומרי. והנה, פלא פלאים: דווקא במדינות כמו בריטניה, שבהן בנק הרם מושתת על התנדבות, יש מא' גרים גדולים בהרבה של דם בהשוואה למדינות שבהן הרם לצרכים רפואיים נקנה בשוק תמורת כסף. בנקלר מציג גם ממצאים מתחום הפסיכולוגיה החיבת רחית, שמראים גם הם איך התנהגויות של שיתוף פעולה והתנדבות, התחשבות הרדית וקהילתיות נפוצות הרבה יותר ממה שהמודל הכלכלי של האדם האגואיסט היה מנבא.

וכך קרס המודל הניאורקלאסי. ההשכלות הפוליטיות אינן קשות לה' בנה. המסקנות הניהוליות והכלכליות קרובות עוד יותר. בקרות של רגולציה, שיטור ומקל וגזר הן חרשות ישנות. אם מקבלים את הניתוח החדש/ישן הזה, חברות כמו במקרה ויקיפדיה, תשוב ותיראה לנו ומדינות היא פחות מערכות תגמול ויותר תחושת שיתוף. פחות כסף ובגור' סים, יותר תקשורת, אמפתיה ומוניטין. ופתאום גם ויקיפדיה נראית כלא יותר מהתפתחות טבעית.

חופי רפאלי הוא ראש מרכז שגיא ובית הספר לניהול באוניברסיטת חיפה sheifaz.rafaeli.net

מה הלאה

אחרי רצ' עדכונים מהשטח

1 מדע: להתלבש לבית אבות

ב-2005 פיתחו חוקרים מאוניברסיטת MIT את הגרסה הראשונה של חליפת הזקנה הידועה בשם אגנס. באמצעות מערכת של כבלים ומעצורים טופה החליפה על מי שלובש אותה את המבולטות שאיתן מתמודד אדם זקן. החליפה הזאת היא רק חלק מההתרחשויות שקורות ברגעים אלה במעבדת הגיל של MIT. שעומדת במוקד הכתבה הזאת של "פינינגל טיימס".

<http://is.gd/t45062>

Katie Godfrey/MIT AgeLab ©171

2 טכנולוגיה: כד איטי בי

גלי הרדיו, שבהם אנו משתמשים כיום כדי להעביר מידע, מוגבלים בתדירותם ויקרים לשידור. החוקר הראלד האוס הדגים בכנס TED האחרון את התחליף המדהים שלו: העברת מידע דרך נורות LED ביחידות באמצעות הבוהים שאינם נקלטים על ידי העין האנושית. האוס טוען שנורה אחת יכולה לשרד באופן הזה כמות מידע גדולה יותר מאנטנה סלולרית. האם אנו בני מפכה גדולה?

<http://is.gd/FV4raX>

3 פרודוקטיביות: דבק, מגע

אני מאמין גדול בכוחו המרפא של החזון הדגיטלי. אבל עד כרגע גבול מסוים. והגבול הזה עובר כרגע, עד כמה שזה עובד, ברשימת המשימות. הרבה כלים נוס, אבל עוד לא נמצא אחד יעיל כמו נייר על שולחן העבודה (המוחזק). למי שאיטי בעניין הזה, אני מזוהה בלוח המשימות הדביק הזה, שמחוקק לימות השבוע, חתיכתה של ידיות מופלאת. 10 דולר אונליין

<http://is.gd/iqCfGc>

4 אתר: רשת לקשקושים

Doodle.ly הוא אתר חמוד שמלקט קשקושים דיגיטליים מאנשים. המשתמשים מוזמנים לקשקש את היצירה שלהם על פתק וירטואלי ולשגר אותו למאגר באמצעות חשבון הפייסבוק שלהם. כרגע הכל שם מינימליסטי, אבל לא מן הנמנע שדודלי בדרך להפוך לאינטגרציה של המקשקים.

טרנד: אוטוסורסינג לחיים

"סידורים" היא מילה מנוכסת שמסתירה בור אפל של מטלות שמכלות את זמנו. שירות וובי חדש בשם TaskRabbit רוצה לפתור את הבעיה באמצעות מיקור חוץ של מטלות מעצבות אל אנשים אחרים, שניחנו בזמן ובעצבים לעמוד בחור לשירות של סלקום. זול יותר מעוד אישי, וכולם מרוויחים, אם כי כרגע פעיל בעיקר באמריקה.

taskrabbit.com

7 פרסום: ציקן ביט בוקס

רגי וואטס הוא ככל הנראה הקומיקאי הכי טוב בין המוזיקאים והמוזיקאי המוכשר ביותר בין הקומיקאים. הקטע שלו זה לופים וביטים שהוא מקליט באמצעות הקול שלו כדי ליצור שתיים מוזיקליים עליונים. את הכישרון הפלאי שלו הוא רוחם כעת לטובת קמפיין של רשת ננדוס, וכולכם מוזמנים לקחת בו חלק פעיל.

nandosnoise.com

6

